

N I E U W S B R I E F

Baggeren

in Zuidwest Rijnland

Informatie over baggerwerkzaamheden bij u in de buurt.

Maart 2006 - Nr. 1

Creatief omgaan met bagger

Dat baggeren noodzakelijk is zal u na lezing van deze nieuwsbrief duidelijk zijn. Maar waar laten we die bagger? Bagger heeft een slechte reputatie gekregen, omdat het soms vervuild is. Een woud aan wet- en regelgeving maakt het nog moeilijker om bagger ergens anders opnieuw te gebruiken. Gelukkig gaat dit veranderen. Het hoogheemraadschap van Rijnland gaat de zaken anders aanpakken, creatiever en in samenspraak met de burger.

Rijnland moet tot 2020 bijna zeven miljoen kubieke meter bagger uit de watergangen halen. De regio Zuidwest komt als een van de eerste aan de beurt; hier alleen al ligt zo'n zeshonderduizend kubieke meter. Het gaat niet alleen maar om regulier onderhoud. Klimaatverandering stelt grotere eisen aan waterberging en afvoercapaciteit van het watersysteem. Of zoals hoogheemraad Van der Hoeven het onlangs stelde: "als we nu niets doen slibben we dicht en houden we onze voeten echt niet droog." Om op korte termijn een oplossing voor het baggerprobleem te hebben gaat Rijnland op drie fronten een nieuwe aanpak volgen.

Wetgeving: lokaal maatwerk

Nieuwe wetgeving die in 2007 ingaat maakt het mogelijk om oplossingen af te stemmen op lokale omstandigheden. Wat op de ene plaats voor problemen zorgt hoeft dat elders helemaal niet te doen. Onderzoek naar de eigenschappen

Willen we droge voeten houden, dan is baggeren noodzakelijk.

van zowel bagger als ondergrond moet uitwijzen waar bagger veilig en nuttig gebruikt kan worden. Bagger kan bijvoorbeeld landbouwgrond verbeteren, of het kan als ophoging van laaggelegen land dienen.

Innovatie in hergebruik

Naast traditionele manieren om bagger opnieuw te gebruiken zoekt Rijnland naar nieuwe toepassingen. Zo wordt licht vervuilde bagger uit Haarlem afgevoerd naar een weiland in Noord-Holland. Op die bagger worden snelgroeïende gewassen geteeld voor de opwekking van schone energie. Natuurlijke processen in de bodem zorgen ervoor dat de kwaliteit van de bagger langzaam verbetert. Afzet en schoonmaken van bagger in combi-

natie met productie van schone energie levert dus drie maal voordeel.

Burgers denken mee

Van de belangrijkste vernieuwing doen we in deze nieuwsbrief verslag. Rijnland gaat met de gemeenten Voorschoten, Leidschendam-Voorburg, Wassenaar, Katwijk en Zoeterwoude, én met de bewoners van het gebied uitzoeken hoe bagger kan worden hergebruikt. Met ondersteuning van TNO gaan al deze belanghebbenden in een aantal bijeenkomsten de ideale oplossing vormgeven.

Voor- en nadelen van alle mogelijkheden worden met hulp van deskundigen besproken. We hopen aan het einde van dit jaar een voor alle partijen ideale oplossing te hebben.

Agenda baggerwerken

- 24 april a.s. Workshop 2: hoe ziet de gedroomde toekomst er uit?
Juni 2006 Workshop 3: welke kennis ontbreekt er nog?
2e helft 2006 Workshops 4 (oplossingen) en 5 (presentatie eindresultaat).

2007

2008-2010

- Resultaten van het meetprogramma komen beschikbaar.
Definitief overzicht waar gebaggerd moet worden en waar bagger verwerkt kan worden.
Aanbesteding baggerwerken
Uitvoering baggerwerken Zuidwest

Waar komt bagger vandaan?

Bagger bestaat uit afgekalfde oevers (gewone grond dus), waterplanten en inwaaierende bladeren (organisch afval) en zwevend slib. Water dat in beweging is neemt kleine deeltjes mee die in het water zweven. Dit gebeurt bijvoorbeeld bij hevige regenval, of als er in de zomer water uit het boezemstelsel in de polders wordt binnengelaten. Als het water weer tot rust komt zinken deze deeltjes naar de bodem. De vorming van bagger is dus een natuurlijk proces dat altijd doorgaat. De baggerlaag groeit met ongeveer een centimeter per jaar.

Bagger: bouwstof of overlast

Laag Nederland is ontstaan uit zand en klei uit rivieren en zee, en door de vorming van laagveen. Laagveen is een dik pakket van dode planten. Klei, zand en veen vormen dus de bouwstenen waarop ons land gebouwd is. Maar, klei, zand en dode planten op de bodem van een sloot noemen we bagger en dat lijkt ineens een probleem. Het échte probleem is dat er weinig ruimte is voor natuurlijke processen in een door de mens gemaakte omgeving. Laten we beseffen dat bagger een wezenlijk onderdeel van onze omgeving is. Af en toe zit bagger in de weg, maar we moeten en kunnen het nog steeds blijven gebruiken voor de instandhouding van ons land.

Droge voeten.....

Regenwater zakt weg in de grond of loopt direct in de sloot. Het in de grond wegzakkende regenwater loopt ondergronds naar de sloot. Bij hevige regenval is de bodem snel verzadigd. Het water moet afgevoerd worden, maar veel bagger maakt sloten ondiep zodat zij minder water afvoeren en sneller overlopen. De dikke baggerlaag hindert ook de ondergrondse afvoer van water, met als gevolg wateroverlast. Bij droogte werkt het andersom. Een droge bodem zuigt als het ware het water uit de sloten. Een dikke baggerlaag hindert de aanvulling van water in de bodem. Ondiepe sloten kunnen bovendien minder regenwater opslaan als voorraad voor droge tijden.

....schoon water

In een droge zomer daalt het waterpeil in de sloten. Een ondiepe sloot met veel bagger gaat stinken. Hoe komt dat? Plantenresten in de bagger vergaan langzaam en zo komen er voedingsstoffen in het water. Algen leven hiervan en zijn op hun beurt weer voedsel voor vissen en andere dieren. Zo blijft de cirkel van afbraak en opbouw in stand. Veel bagger zorgt voor te veel voedingsstoffen in het water (eutrofiëring). Vooral bij warm weer groeien algen zo snel dat het water in een soort soep verandert. Licht en zuurstof nemen af waardoor dieren en planten sterven. Dode vissen komen boven drijven. Het tekort aan zuurstof leidt tot rottingsprocessen in de bagger en tot stankoverlast.

Natuur

Planten- en dierenleven gaan achteruit als er te veel bagger ligt. Baggeren is dus ook van belang voor een gezond waterleven. Direct na het baggeren is een sloot schoon en kaal. De aan- en afvoer van water is dan wel gegarandeerd, maar de meeste planten zijn met de bagger mee afgegraven. De natuur heeft dan ook een tijdje nodig

om te herstellen. Dit zal ongeveer één of twee seizoenen duren. Ook de visstand heeft te lijden van de werkzaamheden. Maar vanwege de betere waterkwaliteit zullen na verloop van tijd veel meer soorten zich in de sloten thuis voelen, dan voor de baggerwerkzaamheden. De natuur heeft dus baat bij baggeren.

Wie heeft er voordeel van baggeren?

- Veilig water voor bewoners en bedrijven met zo min mogelijk kans op wateroverlast.
- Schoon water voor bewoners en recreanten die volop van natuur en landschap genieten.
- Viswater voor hengelaars, die veel meer soorten kunnen vangen.
- Vaarwater voor watersporters van wie kano's en boten niet weer vastlopen.
- Natuurlijk water voor laag Nederland als een gebied van internationale betekenis voor honderdduizenden weide- en watervogels.

Waarom is baggeren noodzakelijk?

Bij verminderde afvoer kan regenwater als plassen op de grond blijven liggen.

Bagger is erg voedserijk. Hierdoor groeien er veel algen en kroos in en op het water.

De voedserijkdom in een gebaggerde sloot is laag. Veel verschillende soorten planten krijgen de kans te groeien.

Typerende vissen in een gezonde sloot zijn ruisvoorn, snoek, bittervoorn, grote en kleine modderkruiper.

Door verminderde afvoer kan er wateroverlast in kelders en kruipruimtes ontstaan.

Grondwaterstand.

In een niet gebaggerde sloot vormt zich een slecht doorlatende modderlaag; grondwater kan hierdoor niet goed worden afgevoerd.

De afvoer van het water is minimaal.

Officiële diepte van deze sloot. Door te baggeren voldoet de sloot weer aan het profiel.

Ingewaaiide bladeren en ander organisch afval vormen de uiteindelijke baggerlaag. In deze sloot zijn weinig mogelijkheden voor planten en dieren.

Waar alle sloten en vaarten aan moeten voldoen is vastgesteld in een legger. Dit is een document dat per sloot of vaart aangeeft wie verantwoordelijk is voor het onderhoud en wat er precies moet worden uitgevoerd.

Een gebaggerde sloot zorgt voor een goede afvoer van het oppervlaktewater.

Baggeren biedt de mogelijkheid tot een natuurlijke ontwikkeling van oevers: de oevers worden glooiend gemaakt en niet overal even recht. Langs de oevers kunnen hierdoor veel verschillende soorten planten groeien die weer voedsel en schuilplaatsen bieden voor allerlei dieren.

De waterwegen worden tot onder de vastgestelde minimale diepte uitgebaggerd. Komt de bagger tot dat niveau, dan moet er opnieuw gebaggerd worden.

Hoogheemraadschap van
Rijnland

Verlag van de eerste workshop

Wat is het probleem met bagger?

Dinsdagavond 28 februari jl. kon hoogheemraad Wim van der Hoeven met enige trots de deelnemers aan de eerste workshop over Baggeren in Zuidwest Rijnland verwelkomen. Trots, omdat Rijnland start met een benadering voor de verwerking van bagger die ruimte biedt voor ideeën, kennis en argumenten van bewoners en gebruikers van het gebied. Ongeveer veertig deelnemers bogen zich over de vraag wat nu precies het probleem is met de verwerking van bagger.

De noodzaak van baggeren staat niet meer ter discussie. Om droge voeten en schoon water te houden moet Rijnland de komende jaren naar schatting 6,7 miljoen kubieke meter bagger uit de boezem en stedelijke wateren weghalen. Die bagger moet ergens naar toe.

Waar heen met bagger?

Al eeuwen wordt bagger uit de sloten en vaarten gehaald. Tot voor kort werd het gebruikt voor de ophoging van land, de aanleg van dijken, of als meststof. Maar de tijden zijn veranderd: niet alle bagger kan op de kant afgezet omdat het niet altijd even schoon is en er simpelweg ook minder ruimte is. Rijnland wil de bagger in het eigen gebied kwijt. Daarmee voert hij het Rijksbeleid uit. Rijnland droomt over gebruik van bagger voor natuurontwikkeling, voor herinrichting van diepe zandwinputten en voor de ophoging van de diepe polders. Samen met TNO daagt Rijnland de deelnemers uit hierover mee te denken en de eigen wensen aan te geven. Een serie

workshops zal hopelijk tot gezamenlijk gedragen oplossingen leiden die begin 2007 aan de verantwoordelijke bestuurders gepresenteerd worden.

Meedenken over het probleem

Tijdens de workshop zijn de deelnemers in drie groepen uiteengegaan. In iedere groep benoemden de deelnemers het baggerprobleem in eigen woorden en gaven zij de voor hen belangrijke achterliggende oorzaken aan. Gezien de uitdijende flip-overs met opmerkingen, cirkels en pijlen leken de zaken er op het eerste gezicht niet makkelijker op te worden. Op dit moment analyseren medewerkers van TNO de uitkomsten, en een paar zaken kunnen we nu alvast noemen. Bagger heeft een slechte reputatie: in de sloot beperkt het de doorvoer van water en verslechtert het de waterkwaliteit. Eenmaal uit de sloot wekt het angst op vanwege mogelijke vervuiling op de

plek waar het wordt afgezet. Verder is regelgeving ondoorzichtig en hopeloos complex. Ook schiet voorlichting tekort en moet deze sowieso positiever.

Hoe verder?

De analyse van TNO vormt de basis voor de volgende workshop, waarin de deelnemers kunnen schetsen hoe zij zich de toekomst van het gebied wensen. Bij alle workshops zijn inhoudelijk deskundigen van Rijnland en TNO aanwezig om vragen te beantwoorden. Het verslag van de eerste workshop is te vinden op www.rijnland.net (klik op baggeren, zuidwest Rijnland).

In een workshop moet gewerkt worden. Met zichtbaar resultaat!

Rubriek Werk in Uitvoering

"Eerst meten!"

Rijnland wil in 2008 met baggeren beginnen. Maar de voorbereidingen zijn nu al begonnen. Bureau Niebeek uit Leusden voert het voorwerk uit. Erik Gerding vertelt wat dat in de praktijk inhoudt.

"In februari van dit jaar zijn we in Leidschendam en Voorschoten begonnen met ons meetprogramma. Van tevoren is in overleg met Rijnland een kaart gemaakt met alle watergangen die we gaan meten (zie onderstaande kaart). We meten eerst óf en hoeveel er gebaggerd moet worden. Dat gebeurt door elke 250 meter een loodlijn dwars over de watergang te spannen. Langs die loodlijn meten we iedere meter de afstand tussen de bovenkant van de sliblaag en de waterlijn. Om te weten hoeveel bagger er ligt, berekenen we de afstand

tussen de bovenkant van sliblaag en de leggermaat, dat is de voorgeschreven diepte. Voor het verwerken of hergebruiken van de bagger moet Rijnland precies weten wat de kwaliteit van de bagger is. Daarom nemen we in elke watergang ongeveer tien baggermonsters per 500 meter. In het laboratorium van Rijnland bekijken ze welke organische stoffen in de monsters zitten en of ze vervuild zijn met zware metalen, bestrijdingsmiddelen, teer of minerale olie. Ook bepalen ze het percentage zand. Dat is belangrijk voor de manier van hergebruik. Archiefonderzoek en onderzoek naar lokaal historisch gebruik geven ook aanwijzingen over mogelijke verontreinigingsbronnen.

Voor de praktische uitvoering van het baggerwerk zijn gegevens over de omgeving van de watergangen belangrijk: kunnen

we de watergangen wel bereiken met ons baggermateriaal? Liggen er bruggen of kunstwerken in de weg? Is de oever steil? Moeten we over particulier eigendom om bij een watergang te komen? Waar kunnen we de bagger op de oever af te zetten? Zijn natuurvriendelijke oevers te realiseren? Ook dit soort gegevens verzamelen we tijdens het veldwerk.

Als we eenmaal weten waar gebaggerd gaat worden, dan zijn er nog extra zaken waar we rekening mee moeten houden. Daarbij moet je denken aan kabels en leidingen in de grond, woonboten langs de oevers, de aanwezigheid van archeologisch materiaal of aanwezigheid van beschermde natuurgebieden of beschermde planten- en diersoorten. In natuurgebieden is baggeren in het broedseizoen uit den boze."

Baggerwerk in Zuidwest Rijnland

- boezem en hoofdwatgangen in polders (ten westen van de Vliet)
- alleen boezemwateren (ten oosten van de Vliet)

